

Sygn. akt II ZOW 17/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Marek Motuk (sprawozdawca)

Ławnik SN Marek Totleben

na rozprawie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 14 października 2022 r.
z udziałem SSA Przemysława Radzika - Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego
Sędziów Sądów Powszechnych

po rozpoznaniu w sprawie obwinionego R. K. – Sędziego Sądu Apelacyjnego w [...] odwołań
Ministra Sprawiedliwości oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów
Powszechnych złożonych na niekorzyść obwinionego od wyroku Sądu Dyscyplinarnego przy
Sądzie Apelacyjnym w [...]1 z dnia 21 kwietnia 2021 r., sygn. ASD [...]

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że uznaje obwinionego R. K. za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia z art. 92a k.w. i za to na podstawie art. 109 § 1 pkt. 1 u.s.p. w zw. z art. 81 § 1 u.s.p. wymierza mu karę upomnienia;

II. kosztami postępowania dyscyplinarnego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sędzia Sądu Apelacyjnego w [...] R. K. został obwiniony o to, że:

- „w dniu 30 grudnia 2019 r. o godz. 21:48:15 na odcinku drogi krajowej nr [...] w pobliżu miejscowości W., prowadząc samochód osobowy marki „[...]”, o nr rej. [...]. nie zastosował się do istniejącego na tym odcinku drogi ograniczenia prędkości do 70 km/h, w ten sposób, że kierował tym pojazdem z prędkością 96 km/h, przez co wyczerpując znamiona wykroczenia z art. 92a Kodeksu wykroczeń uchybił godności urzędu, w tym samym dopuścił się naruszenia normy art. 82 ust. 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, stanowiącej o obowiązku postępowania zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim, w tym szczególności powinności stania na straży prawa oraz naruszenia zasad etyki zawodowej określonych w § 2, § 4 i § 16 Uchwały Krajowej Rady Sądownictwa w sprawie uchwalenia Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych

tj. o przewinienie dyscyplinarne określone w art. 107 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (tj. Dz.U. z 2020 r., poz. 2072) w brzmieniu obowiązującym do dnia 13 lutego 2020 r.”

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w [...]1 wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2021 r. uniewinnił obwinionego od popełnienia zarzucanego mu wykroczenia oraz na podstawie art. 133 p.u.s.p. kosztami postępowania dyscyplinarnego obciążył Skarb Państwa.

Od powyższego wyroku odwołanie wniósł Minister Sprawiedliwości oraz Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, zaskarżając go w całości na niekorzyść obwinionego.

Minister Sprawiedliwości zaskarżonemu wyrokowi zarzucił obrazę przepisu postępowania – art. 81 § 1 p.u.s.p. przez jego błędną wykładnię, która miała wpływ na treść orzeczenia. W oparciu o tak sformułowany zarzut odwoławczy skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uznanie sędziego R. K. za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia z art. 92a k.w. i wymierzenie mu na podstawie art. 109 § 1 pkt 1 p.u.s.p. kary upomnienia, względnie jego uchylenie w

całości i przekazanie sprawy Sądowi Dyscyplinarnemu przy Sądzie Apelacyjnym w [...]1 do ponownego rozpoznania.

Natomiast Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego podniósł zarzut mającego wpływ na treść wyroku błędu w ustaleniach faktycznych, wynikającego z nieobiektywnej i dowolnej oceny całości materiału dowodowego skutkującego wadliwym przyjęciem, że wypełniające znamiona wykroczenia z art. 92a k.w., zawinione działanie obwinionego w znacznym przekroczeniu dozwolonej prędkości jazdy nie stanowiło uchybienia godności urzędu sędziego, a tym samym nie stanowiło o wyczerpaniu znamion zarzuconego mu przewinienia dyscyplinarnego art. 107 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu obowiązującym do dnia 13 lutego 2020 r. (tj. Dz.U. z 2020 r., poz. 2072).

Powołując się na przytoczony wyżej zarzut skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uznanie obwinionego za winnego popełnienia zarzuconego mu przewinienia dyscyplinarnego z art. 107 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu obowiązującym do dnia 13 lutego 2020 r. i na tej podstawie, przy uznaniu, że czyn obwinionego stanowi wypadek mniejszej wagi w rozumieniu art. 109 § 5 p.u.s.p., odstąpienie od wymierzenia kary.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Odwołanie Ministra Sprawiedliwości jest zasadne, zaś nie zasługuje na uwzględnienie odwołanie Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych.

Na wstępie podkreślić należy, iż stan faktyczny ustalony przez sąd I instancji nie budzi jakichkolwiek wątpliwości i nie został zakwestionowany przez żadną ze stron. Wynika z niego, iż sędzia Sądu Apelacyjnego w [...] R. K. w dniu 30 grudnia 2019 r. na odcinku drogi krajowej nr [...] w pobliżu miejscowości W., prowadził samochód osobowy marki „[...]”, o nr rej. [...] z prędkością 96 km/h, nie stosując się do istniejącego na tym odcinku drogi ograniczenia prędkości do 70 km/h, przez co wyczerpał znamiona wykroczenia z art. 92a k.w. Fakt ten został ujawniony i

zarejestrowany przez stacjonarny fotoradar „M.” Obwiniony po otrzymaniu materiału zdjęciowego z Głównego Inspektoratu Transportu Drogowego nie kwestionował swojego sprawstwa wykroczenia, jednakże odmówił przyjęcia mandatu karnego i poddał się odpowiedzialności dyscyplinarnej.

W realiach niniejszej sprawy, istota problemu sprowadza się natomiast do różnej oceny prawnej charakteru czynu zabronionego popełnionego przez obwinionego oraz podstaw prawnych odpowiedzialności sędziego za tego rodzaju czyn.

Przypomnieć należy, iż w pierwszych latach XXI w. w doktrynie pojawiły się dwa przeciwstawne poglądy, co do interpretacji art. 81 § 1 p.u.s.p., zgodnie z którym sędzia za wykroczenie odpowiada wyłącznie dyscyplinarnie¹. Według prof. L. Gardockiego przepis ten należy interpretować w ten sposób, iż w sprawach o wykroczenia popełnione przez sędziów określa on inaczej właściwość organu orzekającego, tryb postępowania i katalog kar. Pośrednio potwierdza to treść art. 108 § 3 p.u.s.p., w myśl którego: „W zakresie odpowiedzialności za wykroczenie przedawnienie dyscyplinarne następuje jednocześnie z przedawnieniem przewidzianym dla wykroczeń”² oraz art. art. 109 § 5 p.u.s.p., który stanowi: „W wypadkach przewinienia dyscyplinarnego lub wykroczenia mniejszej wagi, sąd dyscyplinarny może odstąpić od wymierzenia kary.”

W świetle m.in. treści powołanych wyżej przepisów, zdaniem Autora, nie można podzielić stanowiska, iż sędzia za wykroczenie ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną jedynie wówczas, gdy wykroczenie to może być jednocześnie zakwalifikowane, jako przewinienie dyscyplinarne. Zaaprobowanie takiego stanowiska prowadziłoby do całkowitej bezkarności sędziego (swoisty immunitet materialny) za popełnione wykroczenie, które nie stanowiłoby jednocześnie przewinienia dyscyplinarnego. Zdaniem prof. L. Gardockiego byłoby to rozwiązanie

¹ Wiesław Koziół, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego za wykroczenie, Państwo prawa i prawo karne, Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, Wolters Kluwer Polska 2012.

² Art. 108 § 3 uchylony przez art. 108 pkt 13 lit. a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. (Dz.U.2018.5) zmieniającej nin. ustawę z dnia 3 kwietnia 2018 r.

prawne, do przyjęcia którego nie widać ważnych społecznie powodów³. Podobny pogląd wyraził prof. M. Zubik, iż pozostawienie sędziów poza zakresem jakiegokolwiek odpowiedzialności na niektóre wykroczenia może przynieść większe szkody społeczne, niż realizacja tejże odpowiedzialności w trybie odpowiedzialności dyscyplinarnej. Analizując zaś tę kwestię na płaszczyźnie odpowiedzialności sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Autor uznaje, że każde naruszenie przepisów prawa, w tym popełnienie wykroczenia, stanowi przesłankę realizacji odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego⁴.

Odmienne stanowisko wyrażone zostało w publikacji *Prawo o ustroju sądów powszechnych, Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa, Komentarz*, pod redakcją J. Gudowskiego, zgodnie z którym: „Trudno zaakceptować ten pogląd, głównie ze względów ustrojowych i ochronnych. Po pierwsze, wykroczenie – jako czyn zabroniony i zagrożony karą oraz mający społeczną szkodliwość – w przytłaczającej liczbie wypadków jest przewinieniem dyscyplinarnym, a zatem margines „niekaralności” sędziego w ramach immunitetu materialnego okazuje się bardzo wąski. W praktyce będzie chodzić o wykroczenia, które można uznać za szkodliwe (społecznie i korporacyjnie) w mniejszym stopniu niż wykroczenia określone przez ustawodawcę jako wykroczenia „mniejszej wagi” (art. 109 § 5 p.u.s.p.) lub wyjątkowo o takie, które nie noszą jakiegokolwiek szkodliwości korporacyjnej. Ściganie czynów stanowiących ten margines, drobnych i bagatelnych oraz wikłanie sędziów w zbędne postępowania dyscyplinarne, nadwerężające ich wizerunek oraz osłabiające wiarygodność, należy zatem uznać za represyjne i prewencyjnie jałowe oraz społecznie niepożyteczne, a w rezultacie szkodzące obrazowi władzy sadowniczej i interesowi obywateli.” Zdaniem Autorów tego poglądu, przepisy art. 108 § 3 i art. 109 § 5 p.u.s.p. tylko pozornie wspierają tezę o oddzieleniu odpowiedzialności za wykroczenie, albowiem należy je odczytywać w duchu art. 108 § 4 p.u.s.p. „i przyjmować, że chodzi w nich o przypadki, w których przewinienie dyscyplinarne zawiera znamiona wykroczenia, co przecież – podobnie jak w przypadku przewinień i przestępstw – może się

³ L. Gardocki, *Prawnokarna problematyka sędziowskiej odpowiedzialności dyscyplinarnej (w:) Przesłupstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga ku czci Profesora Tomasza Kaczmarka*, Wrocław 2006, s.196.

⁴ M. Zubik, *Status prawny sędziego Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa, 2011, s.163.

zdarzyć”⁵. Za poglądem, iż odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów za wykroczenie będzie miała miejsce tylko wówczas, gdy popełnione przez sędziego wykroczenie będzie mogło zostać jednocześnie uznane za przewinienie dyscyplinarne opowiadają się też A. Korzeniowska – Lasota i M. Lasota. Zdaniem tych Autorów: „Redakcja norm zawartych w przepisie art. 108 p.u.s.p. pozwala na wyciągnięcie jedynie oczywistych wniosków, że § 1 i § 2 tego przepisu odnoszą się do czynów stanowiących wyłącznie przewinienia służbowe, a § 3⁶ do czynów stanowiących wyłącznie przewinienia dyscyplinarne wyczerpujące jednocześnie znamiona wykroczenia, wskazując, że przedawnienie dyscyplinarne następuje jednocześnie z przedawnieniem przewidzianym dla wykroczenia”⁷.

Prezentowane w piśmiennictwie poglądy przełożyły się na orzecznictwo sądów dyscyplinarnych, w którym także zarysowały się dwie odmienne linie orzecznicze.

Zgodnie z pierwszą z nich – odzwierciedlającą pogląd prof. L. Gardockiego – sędzia ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną za wykroczenie niezależnie od tego czy stanowi ono przewinienie dyscyplinarne. Stanowisko takie zostało wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 13 października 2009 r., SNO 77/09. W uzasadnieniu tego orzeczenia stwierdzono, że: „z przepisów p.u.s.p. wynika, iż jurysdykcji sądów dyscyplinarnych dla sędziów zostało poddane kilka rodzajów spraw, wśród których największą grupę stanowią przewinienia dyscyplinarne. Inne sprawy rozpoznawane przez sądy dyscyplinarne to, między innymi, sprawy o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej (art. 80 p.u.s.p.), rozpatrywanie zastrzeżeń sędziów wobec zwrócenia im uwagi (art. 37 § 4a p.u.s.p.), a także sprawy o wykroczenia popełnione przez sędziów. Nie ma podstaw do kształtowania takiego związku między art. 81 p.u.s.p., a art. 107 § 1 p.u.s.p., z którego wynikać miałyby, że przekazanie spraw o wykroczenia popełnione przez sędziów do postępowania dyscyplinarnego oznacza nadanie odmiennej od powszechnej treści pojęciu wykroczenia. Brak jest dostatecznych

⁵ T. Ereciński, J. Gutowski, J. Iwulski, *Prawo o ustroju sądów powszechnych, Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa, Komentarz*, red. J. Gutowski, Warszawa 2010, s. 303 i 304.

⁶ patrz przypis pierwszy

⁷ A. Korzeniowska – Lasota, M. Lasota, *Odpowiedzialność sędziego za wykroczenia*, *Studia Prawnoustrojowe UWM* 2010, nr 1, s. 280

argumentów do nadania takiego znaczenia art. 81 p.u.s.p. Przepis ten usytuowany jest w rozdziale 1 działu II zatytułowanym „Status sędziego”. Uregulowano w nim immunitet sędziowski w zakresie odpowiedzialności za wykroczenia w odmienny sposób niż w odniesieniu do właściwej odpowiedzialności karnej (art. 80 p.u.s.p.). Treść art. 81 p.u.s.p. nie ma związku z katalogiem przewinień służbowym, wynikającym z art. 107 § 1 p.u.s.p. Potwierdza tę tezę art. 109 § 5 p.u.s.p., w którym wyraźnie odróżnione zostały dwa rodzaje odpowiedzialności przed sądem dyscyplinarnym: za przewinienia dyscyplinarne i za wykroczenia. Trudności w rozróżnieniu tych dwóch rodzajów odpowiedzialności powstają wówczas, gdy czyn popełniony przez sędziego (jego opis) pozwala na zakwalifikowanie tego zdarzenia zarówno jako przewinienia dyscyplinarnego jak i wykroczenia. Można wyróżnić czyny, które stanowią tylko wykroczenia, nie będące przewinieniami służbowymi (na przykład niektóre wykroczenia drogowe spowodowane nieumyślnie), gdyż w ich popełnieniu nie można doszukać się znamion uchybienia godności urzędu sędziego oraz takie, których popełnienie jednocześnie stanowi wykroczenie i przewinienie dyscyplinarne, jako że doszło poprzez popełnienie wykroczenia do uchybienia godności pełnionego urzędu. Dzieje się tak wówczas, gdy wykroczenie (czyli „drobniejszy” czyn karalny) zostało popełnione w okolicznościach naganych z punktu widzenia zasad sprawowania urzędu sędziego lub zasad zachowania sędziego w służbie albo poza nią⁸. Powołany wyżej wyrok potwierdza stanowisko Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego wyrażone wcześniej w sprawach SNO 67/06⁹, SNO 19/07¹⁰ i SNO 1/09¹¹, zgodnie z którym sędzia odpowiada za wykroczenie niezależnie od tego, czy stanowi ono przewinienie dyscyplinarne.

Odmiennej linię orzeczniczą, potwierdzającą trafność drugiego z prezentowanych w piśmiennictwie poglądów, zapoczątkował Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny wyrokiem z dnia 22 października 2007 r., SNO 74/07¹² wyrażając w jego uzasadnieniu stanowisko, iż dla odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego za wykroczenie konieczne jest, aby to wykroczenie stanowiło

⁸ OSNSD 2009, poz. 90.

⁹ OSNSD 2006, poz. 70.

¹⁰ OSNSD 2007, poz. 36.

¹¹ OSNSD 2009, poz. 108.

¹² OSNSD 2007, poz. 86.

jednocześnie przewinienie dyscyplinarne określone w art. 107 § 1 p.u.s.p. Stanowisko to zaakceptował Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny w wyroku z dnia 18 lutego 2009 r., SNO 6/09, argumentując, iż: „odmienna jest natomiast (w stosunku do przestępstw) regulacja prawna w odniesieniu do wykroczeń, gdzie art. 81 p.u.s.p. wyraźnie i jednoznacznie redukuje odpowiedzialność sędziego za wykroczenie wyłącznie do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Karalność za wykroczenie popełnione przez sędziego – w płaszczyźnie prawa karnego – zostaje w ten sposób zniesiona. Pozostaje natomiast odpowiedzialność dyscyplinarna, której reguły precyzują normy zawarte w ustawie ustrojowej w rozdziale o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów”. Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny podkreślił nadto, iż w większości przypadków „wypełnienie znamion wykroczenia będzie jednocześnie stanowiło albo przewinienie służbowe, albo uchybienie godności sprawowanego urzędu (przewinienie dyscyplinarne w rozumieniu art. 107 § 1 p.u.s.p., które będzie obejmowało także naruszenie zasad etyki sędziowskiej). Nie można jednak *a priori* wykluczyć sytuacji, w której w zachowaniu odpowiadającemu znamionom wykroczenia brak będzie cech wymienionych w art. 107 § 1 p.u.s.p. W takich wypadkach odczytanie przepisów art. 81 p.u.s.p. i art. 107 § 1 p.u.s.p. musi prowadzić do wniosku, że wyłączenie odpowiedzialności karnej za wykroczenie, wynikające z art. 81 p.u.s.p. i brak podstaw do odpowiedzialności dyscyplinarnej na zasadach określonych w art. 107 § 1 p.u.s.p. – prowadzi do uniewinnienia. Nie ma natomiast dostatecznych przesłanek do uznania, że przepis art. 81 p.u.s.p. tworzy swego rodzaju hybrydową formę odpowiedzialności sędziów za wykroczenia polegającą na jednoczesnym wykorzystaniu opisu wykroczeń przejętego z ustaw zawierającego przepisy karne tego rodzaju z pominięciem sankcji przewidzianych w tym postępowaniu oraz przejęciu z ustawy ustrojowej – wyłącznie systemu kar przewidzianych na gruncie odpowiedzialności dyscyplinarnej. Do przyjęcia tak szczególnych reguł odpowiedzialności, niezależnie od jej zgodności z wzorem konstytucyjnym, konieczna byłaby jednak wyraźna i jednoznaczna regulacja ustawowa. Tej ostatniej nie może zastąpić wskazanie przez część skarżących na normę art. 108 § 3 p.u.s.p., który reguluje wyłącznie zagadnienia obliczania terminu przedawnienia w sytuacji, gdy czyn wyczerpuje zarówno znamiona wykroczenia, jak i deliktu dyscyplinarnego. Także odwoływanie

się do zasady równości wobec prawa (...) nie jest wystarczające, gdyż w całym obszarze sankcji koncepcja tego rodzaju prowadzi wprost właśnie do nierównego, bo znacznie surowszego, traktowania jednej grupy obywateli z uwagi na ich status zawodowy. Z instytucji gwarancyjnej, jaka jest immunitet, chce się w ten sposób uczynić podstawę wzmożonej represji. W przekonaniu Sądu Najwyższego – w drodze interpretacji fragmentów przepisów art. 108 § 3 i art. 109 § 5 p.u.s.p. – tak szczególnych form odpowiedzialności tworzyć nie można¹³. Pogląd ten podzielił też Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny w wyroku z dnia 26 kwietnia 2010 r., SNO 16/10 podkreślając w jego uzasadnieniu, że ustawodawca nie określił, iż za wykroczenia sędzia odpowiada „przed sądami dyscyplinarnymi” albo, że w sprawach o wykroczenia popełnione przez sędziów „stosuje się przepisy o postępowaniu dyscyplinarnym”, czy też wreszcie, że „za wykroczenia orzeka się wobec sędziów kary określone w art. 109 § 1 p.u.s.p.” Zgodnie z treścią art. 81 p.u.s.p. za wykroczenie sędzia „odpowiada wyłącznie dyscyplinarnie”, a więc do jego odpowiedzialności mają odpowiednie zastosowanie zarówno unormowania dotyczące procedury dyscyplinarnej, w tym organów powołanych do orzekania, lecz również wszystkie materialne podstawy odpowiedzialności (nie tylko dotyczące kar), te zaś zawarte zostały w przepisie art. 107 § 1 p.u.s.p. W ocenie Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego art. 81 p.u.s.p. znosi karalność czynu sędziego w sferze prawa o wykroczeniach, przenosząc ją do sfery odpowiedzialności dyscyplinarnej, natomiast zawarty w tym przepisie zwrot „odpowiada wyłącznie dyscyplinarnie” oznacza jedynie tyle, że o ile za przestępstwo sędzia odpowiadać może karnie (po uchyleniu immunitetu), jak i dyscyplinarnie (nawet wówczas gdy w postępowaniu karnym został wydany wyrok uniewinniający – art. 120 § 1 zdanie drugie p.u.s.p.), to za wykroczenie odpowiada wyłącznie dyscyplinarnie, co jednak nie tworzy odrębnej grupy spraw dyscyplinarnych obejmujących wykroczenia, które nie stanowią jednocześnie deliktu dyscyplinarnego. W obu wypadkach, tak odpowiedzialności za przestępstwo, jak i za wykroczenie, sędzia będzie odpowiadał dyscyplinarnie tylko wówczas, gdy jego postępowanie, odpowiadające znamionom czynu stypizowanego w ustawie karnej jako przestępstwo lub w ustawach zawierających podstawy materialne

¹³ OSNSD 2009, poz. 29.

odpowiedzialności za wykroczenia, będzie ocenione jednocześnie jako przewinienie dyscyplinarne w rozumieniu art. 107 p.u.s.p. Zdaniem Sądu Najwyższego - Sądu Dyscyplinarnego, to ten właśnie przepis zawiera zamknięty (wyłączny) katalog zachowań objętych odpowiedzialnością dyscyplinarną i jest jedyną podstawą normatywną odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego. Odnosząc się do zawartego w art. 109 § 5 p.u.s.p. rozróżnienia przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi od wykroczenia mniejszej wagi poprzez użycie spójnika „lub” Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny stwierdził, iż samo w sobie nie może to przesądzać o czysto procesowym charakterze immunitetu określonego w art. 81 p.u.s.p. Odczytywać należy je wyłącznie jako nad regulację - swoiste *superfluum* ustawowe – akcentujące, że wykroczenia, jako szczególne, gdyż wypełniające znamiona ustawy karnej niezawierającej pojęcia „wypadek mniejszej wagi” przewinienia dyscyplinarnego, także powinny być oceniane przez pryzmat kryteriów pozwalających na ich zakwalifikowanie jako „wypadku mniejszej wagi”¹⁴. Stanowisko powyższe zostało zaakceptowane także w wyrokach Sądu Najwyższego – Dyscyplinarnego: z dnia 1 lipca 2010 r., SNO 27/10, OSNSD 2010, poz. 39 oraz z dnia 23 listopada 2010 r., SNO 45/10, OSNSD 2010, poz. 59.

W powyższą linię orzecniczą wpisuje się też zaskarżony wyrok Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w [...]1, powielający w uzasadnieniu przytoczoną wyżej argumentację. W ocenie sądu *a quo* - jak wynika z uzasadnienia wyroku – popełnione przez obwinionego wykroczenie z art. 92a k.w. nie stanowiło zachowania uchybiającego godności urzędu sędziego w rozumieniu art. 107 § 1 pkt 5 p.u.s.p. „To z właśnie z woli ustawodawcy sędziego, który popełnia „jedynie wykroczenie”, nie dopuszczając się przy tym przewinienia dyscyplinarnego, ma pozostawać bezkarny z uwagi na immunitet przyznany mu w art. 81 § 1 p.u.s.p. Nie można bowiem pociągać do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego, który nie popełnił przewinienia dyscyplinarnego” (str. 5 uzasadnienia).

Sąd Najwyższy – Izba Odpowiedzialności Zawodowej uznał za trafny zarzut odwoławczy Ministra Sprawiedliwości, iż sąd *a quo* dokonał błędnej wykładni art. 81

¹⁴ OSNSD 2010, poz. 6.

§ 1 p.u.s.p., a tym samym dopuścił się obrazy tego przepisu prawa materialnego, czego następstwem było błędne rozstrzygnięcie o uniewinnieniu obwinionego od popełnienia zarzucanego mu wykroczenia z art. 92a k.w.

Zarówno wykładnia językowa, jak i wspierające ją wykładnia systemowa i funkcjonalna tego przepisu, nie dają jakichkolwiek podstaw do wnioskowania, iż sędzia ponosi odpowiedzialność za wykroczenie jedynie wówczas, gdy stanowi ono przewinienie służbowe w postaci uchybienia godności urzędu. Z treści art. 81 § 1 p.u.s.p. wynika jednoznacznie, iż sędzia ponosi odpowiedzialność za „wykroczenie”, a nie za „wykroczenie naruszające godność urzędu sędziego” lub „wykroczenie stanowiące jednocześnie przewinienie dyscyplinarne”. Ustawodawca nie ogranicza zatem zakresu odpowiedzialności sędziego tylko do tych wykroczeń, które stanowią jednocześnie przewinienie dyscyplinarne w postaci uchybienia godności urzędu sędziego, lecz wyraźnie wskazuje na odpowiedzialność sędziego za każde wykroczenie. W ustawie p.u.s.p. brak jest bowiem jakiegokolwiek regulacji wskazującej na to, że wykroczenie popełnione przez sędziego traci swój charakter oraz staje się przewinieniem służbowym i to pod warunkiem, że stanowi uchybienie godności urzędu sędziego. Regulacja taka byłaby irracjonalna, albowiem popełnienie każdego wykroczenia przez sędziego uchybia – oczywiście w różnym stopniu – godności sprawowanego przez niego urzędu. Popełniając bowiem wykroczenie - zarówno umyślne, jak i nieumyślne - sędzia narusza prawo, którego, zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim ma obowiązek strzec (art. 66 § 1 p.u.s.p., art. 82 § 1 p.u.s.p.). Okoliczność ta, nawet w wypadku popełnienia nieumyślnego wykroczenia, ma negatywny wpływ na ocenę sędziego i całego środowiska sędziowskiego przez podsądnych i społeczeństwo, szczególnie w postępowaniach w sprawach o wykroczenia.

W związku z powyższym przyjąć należy, iż użyte w art. 81 § 1 p.u.s.p. sformułowanie „wykroczenie” jednoznacznie i celowo wskazuje na odrębność rodzajową wykroczenia i przewinienia dyscyplinarnego, ale także na dwie odrębne podstawy odpowiedzialności za te czyny zabronione. Natomiast zawarte w tym przepisie sformułowanie „odpowiada tylko dyscyplinarnie” należy interpretować w ten sposób, że za wykroczenia sędzia odpowiada tak, jak za przewinienia

dyscyplinarne (aktualnie określone w art. 107 § 1 p.u.s.p.), a więc przed takim samym organem orzekającym, w takim samym trybie postępowania i przy zastosowaniu tego samego katalogu kar dyscyplinarnych (aktualnie określonych w art. 109 § 1 p.u.s.p.).

Za trafnością takiego wnioskowania - w ujęciu systemowym - przemawia fakt umiejscowienia art. 81 § 1 p.u.s.p. poza Rozdziałem 3 zawierającym przepisy będące podstawą odpowiedzialności sędziów za przewinienia dyscyplinarne (w Rozdziale 1a Status sędziego), treść art. 107 § 1 p.u.s.p. - nie obejmującego wykroczenia katalogiem przewinień dyscyplinarnych oraz art. 109 § 1a i § 5 p.u.s.p. – wyraźnie wyodrębniającego przewinienia dyscyplinarne mniejszej wagi i wykroczenia mniejszej wagi. Odrębność wykroczenia i przewinienia dyscyplinarnego wynika też z przepisu art. 108 § 5 p.u.s.p., który wyraźnie różnicuje bieg przedawnienia w sytuacji, „gdy przedmiotem skierowanego do sądu dyscyplinarnego wniosku jest pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności dyscyplinarnej za wykroczenie lub wykroczenie skarbowe.”

Odrębność rodzajową wykroczenia i przewinienia dyscyplinarnego, jak też podstaw odpowiedzialności za te czyny zabronione, potwierdza aktualne brzmienie art. 81 § 1 – 4 p.u.s.p., który był przedmiotem kilkakrotnych nowelizacji, zapoczątkowanych ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, ustawy o ochronie danych osobowych, ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. poz. 1309). Powołany przepis wyraźnie rozróżnia dwa tryby odpowiedzialności sędziego za wykroczenia: tryb odpowiedzialności karnej oraz tryb odpowiedzialności dyscyplinarnej. W wypadku popełnienia przez sędziego wykroczenia, o którym mowa w Rozdziale XI Kodeksu wykroczeń (Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji), może on wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za wykroczenie poprzez przyjęcie mandatu karnego lub uiszczenie grzywny - w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym. W razie braku takiej zgody, sędzia odpowiada za tego rodzaju czyn zabroniony, tak jak za pozostałe

wykroczenia, a więc w trybie odpowiedzialności dyscyplinarnej. Sędzia będący sprawcą wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji ma więc do wyboru tryb odpowiedzialności (karna albo dyscyplinarna), a tym samym katalogu kar, które będą mu wymierzone (mandat albo kara dyscyplinarna z art. 109 § 1 p.u.s.p.). Natomiast wyboru takiego nie ma w przypadku pozostałych wykroczeń, albowiem zawsze będzie podlegał odpowiedzialności w trybie dyscyplinarnym, w którym zastosowanie ma tylko katalog kar dyscyplinarnych określony w art. 109 § 1 p.u.s.p.

W świetle treści art. 81 § 1 – 4 p.u.s.p. całkowicie nieuprawniony jest pogląd sądu *a quo*, iż ustawodawca wyraził w nim wolę zapewnienia sędziemu bezkarności za wykroczenia, które nie stanowią przewinienia dyscyplinarnego. Wykładnia językowa tego przepisu prowadzi bowiem do wniosku przeciwnego, iż sędzia - tak jak każdy sprawca - ponosi odpowiedzialność za wszystkie wykroczenia, tylko według innych zasad: w trybie dyscyplinarnym (art. 81 § 1 i art. 109 p.u.s.p.) lub trybie karnym określonym w art. 81 § 3 p.u.s.p. Ujmując rzecz inaczej, immunitet przewidziany w art. 81 § 1 p.u.s.p. nie wyłącza odpowiedzialności sędziego za jakiegokolwiek wykroczenie, lecz odmiennie kształtuje zasady i tryb tej odpowiedzialności.

Taka interpretacja art. 81 § 1 p.u.s.p. nie tylko opiera się na racjonalnych podstawach, ale przede wszystkim stanowi realizację konstytucyjnych zasad: demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) oraz równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP).

W oparciu o powołaną wyżej argumentację należy stwierdzić, iż podstawą prawną odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienie dyscyplinarne jest przepis art. 107 p.u.s.p.

Natomiast w przypadku wykroczenia popełnionego przez sędziego, podstawą prawną odpowiedzialności jest naruszony przepis szczególny Kodeksu wykroczeń (lub innej ustawy sankcjonującej wykroczenie) oraz przepisy Części ogólnej Kodeksu wykroczeń, w której określone zostały Zasady odpowiedzialności za wykroczenia (Rozdział I), Kary, środki karne i zasady ich wymiaru (Rozdział II),

Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego (Rozdział III), Warunkowe zawieszenie wykonania kary aresztu (Rozdział IV), Przedawnienie orzekania, wykonania kary oraz zatarcie skazania (Rozdział V) oraz Wyjaśnienie wyrażeń ustawowych (Rozdział VI).

Zgodnie z art. 48 k.w. „Przepisy części ogólnej Kodeksu wykroczeń stosuje się do wykroczeń przewidzianych w innych ustawach, jeżeli ustawy te nie zawierają przepisów odmiennych”. Stosując zatem odpowiednio ten przepis (brak ku temu jednoznacznych przeciwwskazań) należy przyjąć, iż przepisy Części ogólnej Kodeksu wykroczeń mają także zastosowanie do wykroczeń, popełnionych przez sędziego podlegającego odpowiedzialności dyscyplinarnej, po dokonaniu stosownej ich modyfikacji, uwzględniającej odmienności wynikające z przepisów ustawy p.u.s.p. Z uwagi na treść art. 81 p.u.s.p., art. 108 p.u.s.p. i art. 109 p.u.s.p. w postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko obwinionemu sędziemu nie będą miały zastosowania jedynie przepisy Rozdziałów II, III i IV Kodeksu wykroczeń.

W związku z powyższym należy przyjąć, iż warunkiem *sine qua non* odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego za wykroczenie jest ustalenie, iż popełniony przez niego czyn jest społecznie szkodliwy (choćby w znikomym stopniu), zabroniony przez ustawę w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 zł lub nagany (bezprawny) oraz zawiniony (art. 1 § 1 i § 2 k.w.). Kryteria oceny stopnia społecznej szkodliwości wykroczenia zawiera zamknięty katalog określony w art. 47 § 6 k.w. Przepis ten, tak jak i inne przepisy Kodeksu wykroczeń oraz ustawy p.u.s.p., nie przewidują tzw. „szkodliwości korporacyjnej” czynu zabronionego, jako przesłanki odpowiedzialności sędziego za wykroczenie. Zatem okoliczność ta, może i winna być uwzględniona przez sąd dyscyplinarny jedynie przy wyborze rodzaju kary dyscyplinarnej i ustalaniu jej wymiaru (jako łagodząca lub obciążająca).

Resumując należy stwierdzić, iż wykładnia językowa, systemowa i funkcjonalna art. 81 § 1 p.u.s.p. prowadzi do wniosku, iż sędzia ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną za każde wykroczenie, niezależnie od tego, czy stanowi ono przewinienie dyscyplinarne. Materialnoprawną podstawą tej odpowiedzialności jest naruszony przepis Części szczególnej Kodeksu

wykroczeń lub innej ustawy - opisujący i sankcjonujący wykroczenie, zaś podstawą wymiaru za nie kary dyscyplinarnej art. 109 § 1 p.u.s.p. w zw. z art. 81 § 1 p.u.s.p. Natomiast taką podstawą odpowiedzialności za przewinienie dyscyplinarne jest art. 107 § 1 p.u.s.p., zaś wymiaru kary dyscyplinarnej art. 109 § 1 p.u.s.p.

Przekładając wyniki przeprowadzonej wykładni art. 81 § 1 p.u.s.p. na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, iż obwiniony niewątpliwie dopuścił się zarzucanego mu wykroczenia z art. 92a k.w., a zatem zachodzą przesłanki do jego odpowiedzialności dyscyplinarnej niezależnie od tego, czy stanowi ono przewinienie dyscyplinarne. W tym kontekście bezprzedmiotowe jest zarówno ustalenie sądu dyscyplinarnego, iż popełnione przez obwinionego wykroczenie nie stanowiło takiego przewinienia, jak również podniesiony w tym zakresie przez Zastępcę Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych zarzut odwoławczy.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy – Izba Odpowiedzialności Zawodowej, uwzględniając odwołanie Ministra Sprawiedliwości, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uznał obwinionego R. K. za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia z art. 92a k.w. i za to na podstawie art. 109 § 1 pkt 1 p.u.s.p. w zw. z art. 81 § 1 p.u.s.p. wymierzył mu karę upomnienia.

Przy wymiarze kary dyscyplinarnej upomnienia Sąd Najwyższy – Izba Odpowiedzialności Zawodowej miał na uwadze nieznaczny stopień społecznej szkodliwości popełnionego przez obwinionego czynu zabronionego, wyrażający się w nieumyślności działania, nieznacznym przekroczeniu prędkości oraz braku spowodowania realnego zagrożenia dla bezpieczeństwa w ruchu lądowym. Jako okoliczności łagodzące uwzględnił nienaganny przebieg dotychczasowej 23 letniej służby sędziowskiej wyrażający się z rzetelnym i sumiennym wykonywaniu obowiązków służbowych oraz niekaralności za przewinienia dyscyplinarne i wykroczenia. Do okoliczności powyższych zaliczył też fakt, iż obwiniony dopuszczając się nieumyślnego wykroczenia o nieznacznym stopniu szkodliwości społecznej nieumyślnie i nieznacznie uchybił godności sędziego.

Mając na uwadze nieznaczny stopień społecznej szkodliwości popełnionego przez obwinionego wykroczenia oraz występujące w sprawie okoliczności łagodzące, w tym nieznaczne uchybienie godności urzędu sędziego, Sąd Najwyższy – Izba Odpowiedzialności Zawodowej uznał, iż wymierzenie obwinionemu najłagodniejszej kary dyscyplinarnej w postaci upomnienia, będzie adekwatną reakcją dyscyplinarną, wskazującą na bezwzględną konieczność przestrzegania przepisów prawa, w tym również prawa o ruchu drogowym. Kara upomnienia jest zarazem konieczną, jak i wystarczającą do zapobieżenia popełnianiu wykroczeń drogowych zarówno przez obwinionego, jak i innych potencjalnych sprawców.